

■ واردات و لایحه بودجه ۷۵

دفتر بررسیهای اقتصادی

پیش نوشتار

درآمدهای مالیاتی از عمده ترین منابع درآمدهای عمومی دولت به شمار می آیند و نگاهی به ترکیب درآمدهای مالیاتی سهم عمده مالیات بر واردات را نمایان می سازد. به طوری که ۳۴ درصد از کل درآمدهای مالیاتی پیش بینی شده در لایحه ۱۳۷۵ دولت، به مالیات بر واردات تعلق دارد. از طرف دیگر از عوامل مسلط در رشد ۴۷ درصدی درآمدهای مالیاتی برآوردی لایحه ۷۵ نسبت به مصوب سال ۷۴، افزایش ۶۱ درصدی مالیات بر واردات می باشد.

با توضیحات فوق اهمیت دقت در برآورد این پایه مالیاتی به خوبی روشن می شود. در این گزارش ابتدا تحلیلی نظری (و مختصر) از پایه مالیات بر واردات با تأکید بر مورد ایران به عمل آمده و سپس با اتکا بر آمار و ارقام و درصد تحقق

درآمدهای مالیاتی که در بودجه سالهای اخیر تصویب شده ارائه می شود و در نهایت با مقایسه ای تطبیقی، واقع نمایی برآورد لایحه ۱۳۷۵ در زمینه مالیات بر واردات تحلیل می شود.

۱- تحلیلی نظری از مالیات بر واردات در ایران

۱- در برآورد درآمد مالیات بر واردات (لایحه ۱۳۷۵)، مجموع سود بازرگانی و حق ثبت سفارش کالا حدود ۹۳/۶ درصد کل این بخش از درآمدهای مالیاتی را تشکیل می دهند، که ۶۰/۶ درصد آن به سود بازرگانی تعلق دارد. مجموع پایه مالیاتی که انتظار چنین درآمدی را ایجاد نموده به ارزش واردات بستگی دارد. ارزش واردات کالاها و خدمات نیز کاملاً به درآمدهای ارزی و مقررات صادرات و واردات کالاها

گزارش ویژه

روابط ساده اقتصادی و اقتصاد اثباتی چشم‌انداز واقعی تری از صادرات غیرنفتی در سال آتی به دست دهیم.

۳- ارقام و پیش‌گویی‌های درآمدهای نفت و مازاد ممکن برای فروش یا تخصیص ارزهای حاصله به امر واردات نه تنها نشانه‌ای در جهت واردات بیشتر را نمی‌دهد بلکه صحبت از کاهش ارزهای تخصیص یافته از این منبع را نیز دارد.

۴- از سوی دیگر تورم شدید داخلی به هر حال تقاضای کل برای کالاها و از جمله کالاهای وارداتی را کاهش می‌دهد و با توجه به اینکه عمده کالاهای وارداتی که مشمول سود بازرگانی و حقوق گمرکی هستند غیرضروری‌تر تلقی می‌شوند، لذا انتظار کاهش نسبی در تقاضا برای کالاهایی که وزن بیشتری از سود بازرگانی و حقوق گمرکی در ساقتی را به خود اختصاص می‌دهند، معقول به نظر می‌رسد.

۲- درصد تحقق درآمدهای مالیات بر واردات مصوب طی سالهای اخیر و تحلیل مقایسه‌ای از برآورد آنها در لایحه ۱۳۷۵

۱- در جدول شماره یک ارقام مصوب و قطعی مالیات بر واردات طی سالهای ۱۳۷۰ تا ۱۳۷۳ و ارقام مصوب مالیات بر واردات سال ۱۳۷۴ با برآورد لایحه بودجه ۱۳۷۵ مقایسه شده‌اند.

همان‌طور که از جدول ملاحظه

مربوط می‌شود. از سوی دیگر، صادرات کالاها که منبع عمده ارزی برای این گونه واردات است به نرخ برابری ارز و نرخ تورم داخلی ارتباط پیدا می‌کند.

۲- به طور مختصر می‌توان بیان کرد:

- تورم داخلی باعث می‌شود که تولیدکنندگان تمایل کمتری به صادرات پیدا کنند.

- اگر نرخ برابری ریال در مقابل دلار در جهت کاهش ارزش ریال تغییر نکند انگیزه برای صادرات افزایش نمی‌یابد.

- مقررات دست و پاگیر برای صادرات مشابه تعهد زود مدت بازگشت درآمدهای ارزی ناشی از صادرات ایجاد رکود در امر صادرات می‌کند.

در زمینه موارد فوق می‌توان گفت، حداقل با توجه به نرخ تورم حدود ۶۰ درصد در سال جاری و سیاست دولت برای حفظ نرخ برابری ریال در مقابل دلار برای ارزهای صادراتی (و شاید کاهش آن)، و بالاخره عدم وجود دورنمای مناسب برای حذف و تخفیف مشکلات در راه صادرات، هیچ یک در جهت افزایش صادرات نسبت به روند ماههای اخیر حرکت نمی‌کند. از طرف دیگر با توجه به اشباع بازارهای خارجی در مورد بعضی از اقلام عمده صادراتی مثل فرش و پسته انتظار کاهش در ارزش واقعی صادرات غیرنفتی را باید داشت. البته هدف در این نوشتار کوتاه تحلیل سیاستهایی نظیر تثبیت یا کاهش نرخ ارز نیست، بلکه می‌خواهیم با توجه به

جدول شماره ۱- مبالغات بر واردات

پایه مالیات	۱۳۷۲		۱۳۷۱		۱۳۷۰		سال
	نسبت تقسیمی	مصوب	نسبت تقسیمی	مصوب	نسبت تقسیمی	مصوب	
مالیات بر واردات	۰.۵۴	۱,۱۲۳,۲۷۸,۲۵۲	۱,۳۵۲,۳۵۸,۱۳۶	۱,۰۷۶,۱۱۲,۰۰۰	۱/۸۴	۹۵۱,۹۳۲,۵۵۵	۵۱۲,۸۳۳,۷۰۰
خزانه گمرکی	۰.۵۷	۳۳۷,۵۷۲,۹۰۰	۲۱۳,۱۶۲,۳۶۸	۱۹۰,۰۰۰,۰۰۰	۱/۵۷	۱۸۰,۳۳۷,۶۳۳	۱۱۶,۷۵۰,۰۰۰
سود بازرگانی	۰.۴۱	۴۱۶,۹۳۰,۳۶۰	۴۸۹,۱۳۴,۵۳۳	۲۳۷,۲۰۰,۰۰۰	۲/۵۳	۳۸۸,۷۴۶,۱۸۲	۱۴۷,۷۵۰,۰۰۰
خزانه گمرکی و سود بازرگانی واردات کالاهای	۰.۸۷	۶,۳۶۷,۷۶۱	۸,۰۹۲,۱۱۱	۵,۶۵۹,۰۰۰	۰.۸۷	۶,۸۷۱,۸۹۰	۳,۷۴۹,۰۰۰
وزارتخانه ها و مؤسسات دولتی جمعاً خزانه	۱/۰۰	۵,۵۳۸,۲۱۷	۶,۱۳۸,۴۴۲	۶,۳۳۲,۹۰۰	۲/۰۶	۶,۰۶۱,۱۲۱	۱,۰۰۰,۰۰۰
عزالدین حاجی‌زاده دروازهای	۱/۰.۲	۲,۰۴۹,۱۵,۸۱۲	۱۲۱,۳۳۲,۲۱۵	۶۸,۰۰۰,۰۰۰	۱/۷۹	۷۱,۶۷۳,۴۶۶	۴,۰۰۰,۰۰۰
صدقی س. ارزش افزوده ای وارداتی	۰.۵۵	۱۳۴,۹۱۹,۱۸۰	۴۰۰,۱۳۸,۸۷۱	۳۶۹,۵۱۵,۰۰۰	۱/۳۰	۳۰۶,۳۳۶,۸۲۸	۳۳۵,۰۰۰,۰۰۰
حق ثبت سفارش کالا							
جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران							
۰.۵۵ درصد کار برد ثبت سفارش	۰.۸۸	۸۸۱۰,۱۲۳	۹,۶۰۰,۷۸۶	۹,۵۰۶,۸۰۰	۱	۳۵	۸۶,۴۲۷,۰۰۰
مالیات خودروهای وارداتی							
خزانه گمرکی و سود بازرگانی واردات قطعات							
منطقه آریوس - جمعاً خزانه							
بج در هوار سود بازرگانی خودروهای وارداتی							

نیت برآورد ۷۵	نیت برآورد ۷۳	۱۳۷۵		۱۳۷۴		۱۳۷۳		سال
		برآورد	مصرف	نیت قطعی به مصرف	قطعی	مصرف		
نسبت برآورد ۷۴ به مصرف ۷۴	نسبت برآورد ۷۳ به قطعی ۷۳	۳۶۴۰۰۰۰۰۰	۲۲۷۸۷۵۰۰۰	۰/۳۸	۱/۲۸۲۳۵/۲۱۴	۳۳۶۰۰۰۰۰۰۰	۱۴۱/۳۹۸/۳۴	مالیات بر واردات
۱/۶۱	۱/۸۳	—	—	—	۵۸۹۵۳۵۹۵۸	—	۶۵۶۰۰۰۰۰۰۰	حقوق گمرکی سود بازرگانی
—	—	۲۲۸۰۰۰۰۰۰۰	۱۶۳۵۳۵۰۳۱۲	۰/۲۳	—	—	—	حقوق گمرکی و سود بازرگانی واردات کالا های وزارتخانه های مؤسسات دولتی جمعاً خورجا
—	—	۴۰۰۰۰۰۰۰۰	—	—	—	—	—	مزایه جایگزینی درازاهای
—	—	—	—	—	—	—	—	مصدنی سنی ارزش انوسینمایی وارداتی
—	—	۱۵۰۰۰۰۰۰۰	۱۶۴۵۰۰۰۰۰	۰/۴۱	۱۴۵۵۸۷۳۷۸	۳۵۰۰۰۰۰۰۰۰	—	حق نیت سفارش کالا
۰/۸۱	۱/۰۳	۱۲۰۰۰۰۰۰۰۰	۴۰۵۰۰۰۰۰۰۰	۰/۸۴	۳۸۹۵۷۶۵۹۳	۴۶۰۰۰۰۰۰۰۰	—	جمعیت ملال احمد جمهوری اسلامی ایران
۲/۸۶	۱/۱۸۷	۲۰۰۰۰۰۰۰۰	۱۶۰۰۰۰۰۰۰	۰/۸۶	۱۶۸۴۵۵۵	۱۰۰۰۰۰۰۰۰	—	۰/۵۵ درصد کاربرد نشت سفارش
۰/۸	۱/۲۳	۳۰۰۰۰۰۰۰۰	۳۵۰۰۰۰۰۰۰	۰/۸۱	۱۶۳۵۱۹۶۶	۶۰۰۰۰۰۰۰۰	—	مالیات خوردهای وارداتی
—	—	—	۱۰۰۰۰۰۰۰۰	—	—	—	—	سختی گمرکی و سود بازرگانی واردات قطعات منظومه انوبوس - جمعاً خورجا
—	—	—	—	—	—	—	—	بیخ و مهر سود بازرگانی خوردهای وارداتی

● درجه انطباق بودجه ۷۵ با برنامه دوم توسعه

بودجه در واقع برنامه کوتاه مدت دولت است. اهداف، خط مشی ها و سیاستهای برنامه های توسعه در قالب بودجه های سالانه به طرح، پروژه و فعالیت تبدیل می شود. از این رو انطباق بودجه های سالانه با اهداف و سیاستهای برنامه های توسعه از اهمیت بسیاری برخوردار است.

در جریان بررسی بودجه ۷۵ نهایت تلاش برای انطباق آن با اهداف و خط مشی های قانون برنامه دوم توسعه مندرج شده است.

در مورد تحقق عدالت اجتماعی در بیش از ۱۲ تبصره، بهبود وضعیت مناطق محروم، تأمین نیازهای مصرفی مردم و حل مشکلات بخشهایی که اقشار محروم در آنها بیشتر است مورد توجه قرار گرفته است.

در بررسی لایحه، اهداف کیفی و کمی، سیاستها، خط مشی ها، احکام و تبصره های قانون برنامه دوم به طور کلی مراعات گردیده و بنا بر ضرورت برخی اعداد و ارقام، درآمدها و هزینه ها و اعطای تسهیلات تغییر محدودی پیدا کرده است.

با توجه به اهمیت آموزش و پرورش، فرهنگ و آموزش عالی، بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، دفاع، صدا و سیما، کشاورزی و امور آب، یارانه کالاهای اساسی و حمایت از قشرهای مستضعف ضمن آن که سعی شده جهت گیریهای اصلی قانون برنامه دوم مورد توجه قرار گیرد، به دلیل افزایش تورم جهانی و رشد جمعیت کشور در برخی از ارقام تغییراتی حاصل شده است.

از سوی دیگر به دلیل ضرورت کاهش اتکا به درآمدهای نفتی، بالا بردن سایر درآمدها به ویژه درآمدهای مالیاتی مورد توجه قرار گرفت. افزایش میزان مالیاتها و درآمدهای ناشی از فروش ارز نسبت به

می گردد میزان تحقق این بخش از درآمدهای مالیاتی در سالهای ۱۳۷۰ و ۱۳۷۱ بیش از ارقام مصوب در قانون بودجه بوده، در حالی که در سالهای ۱۳۷۲ و ۱۳۷۳ این رقم به مراتب کمتر از مقدار مصوب آن در قوانین بودجه سنواتی بوده است. در مجموع روند نسبت تحقق درآمدهای مالیات بر واردات از سال ۱۳۷۰ تا ۱۳۷۳ به شدت نزولی بوده و از ۱۸۴ درصد در سال ۱۳۷۰ به ۳۸ درصد در سال ۱۳۷۳ تنزل نموده است. این مسأله (تحقق یا عدم تحقق ارقام مصوب) از یک طرف بستگی تام به درآمدهای ارزی ناشی از صادرات (خصوصاً نفت) و سیاست تخصیص ارز داشته و از طرف دیگر به نظام بازرگانی خارجی کشور در بخش واردات مربوط بوده است. به عبارت دیگر در سالهای قبل از ۱۳۷۲ با حذف بخش اعظم موانع وارداتی در نظام بازرگانی کشور (مانند ثبت سفارش ورود کالا، لغو انحصارات دولتی در واردات، حذف محدودیتهای مقداری در واردات، مجاز شدن بسیاری از کالاهای مشروط و ممنوع در واردات و ...) و تخصیص ارز با نرخ کمتر از نرخ واقعی بازار آزاد میزان واردات کشور از رشد شدیدی برخوردار گردید، به طوری که به ۲۵/۲ میلیارد دلار در سال ۱۳۷۰ و ۲۳/۲ میلیارد دلار در سال ۱۳۷۱ رسید (جدول شماره دو). در نتیجه میزان تحقق درآمدهای مالیاتی ناشی از واردات کالا و خدمات از مبالغ مصوب در بودجه سنواتی این سالها فراتر رفت و به ترتیب ۸۴ و ۱۶

جدول شماره ۲ - صادرات و واردات طی سالهای ۱۳۷۰ تا ۱۳۷۴

ارقام به میلیون دلار

سال	۱۳۷۰	۱۳۷۱	۱۳۷۲	۱۳۷۳	چهارماده اول ۱۳۷۴
صادرات [*] : (بدون نفت و گاز)	۲۶۴۸/۷	۲۹۸۷/۷	۳۷۴۶/۸	۴۴۵۰	۱۲۳۰
نفت و گاز	۱۶۰۱۲	۱۶۸۸۰	۱۴۳۳۳		
کل صادرات	۱۸۶۶۱	۱۹۸۶۸	۱۸۰۸۰		
واردات (FOB)	۲۵۱۹۰	۲۳۲۷۴	۱۹۲۸۷	۱۲۶۰۰	

* ۷۳ و ۷۴ برآورد مرکز توسعه صادرات

درآمدها به ترتیب به ۵۴ درصد و ۳۸ درصد در سالهای فوق محدود گردید. خلاصه آنکه از یک طرف به خوبی اتکای شدید و همبستگی مثبت درآمد مالیات بر واردات به میزان واردات محسوس بوده و از طرف دیگر در سالهای پایانی دوره مورد بررسی (۱۳۷۲ و ۱۳۷۳) به خوبی برآورد بیش از واقع^(۱) این درآمدهای مالیاتی در بودجه سنواتی مشهود است.

به عبارت دیگر در لوایح پیشنهادی بودجه سالهای اخیر مقادیر برآورد شده برای این درآمدها بیش از اندازه بوده و میزان عدم تحقق در این بخش از درآمدهای مالیاتی دولت شدیداً افزایش یافته است که خود عاملی در جهت فشار بر دیگر پایه‌های مالیاتی و سایر درآمدهای دولت و یا فشار

درصد بیش از مقادیر مصوب آن گردید. در سالهای بعد از ۱۳۷۲ و با بروز تنگناهای ارزی (کاهش نسبی درآمدهای نفتی) و افزایش شدید نرخ ارز رسمی و آزاد و همچنین افزایش شدید بدهیهای خارجی، دولت مجدداً و در طی چند مرحله کنترلهای مستقیم و غیرمستقیم بر بخش واردات کشور را افزایش داد (برقراری مجدد پیمان ارزی، ایجاد محدودیتهای مقداری، لغو برخی از مجوزهای ورود، عدم تخصیص ارز به برخی از کالاها و خدمات و ...) که به دنبال آن مقدار واردات نیز سیر نزولی به خود گرفت و از ۱۹/۲ میلیارد دلار در سال ۱۳۷۲ به ۱۲/۶ میلیارد دلار در سال ۱۳۷۳ و کمتر از ۱۲ میلیارد دلار در سال ۱۳۷۴ محدود شد. به دنبال این امر درآمدهای مالیاتی ناشی از واردات نیز شدیداً کاهش پیدا کرد، به طوری که میزان تحقق این

1- Over Estimate

پسینهاد دولت ۱۰ درصد افزایش نشان می‌دهد. همچنین ۲۵ درصد بر وصول مابه‌التفاوتها افزوده شده‌است.

مشارکت مردم در حد قابل قبول قانون برنامه دوم، اقتضا داشت که نسبت اعطای تسهیلات بانکی به بخشهای تعاونی، خصوصی و دولتی در جهت مثبت تغییر پیدا کند، به گونه‌ای که از سهم بخشهای دولتی کاسته شده و بر اعطای تسهیلات به مردم به ویژه در زمینه سرمایه‌گذاری و تولید افزوده شود. تسهیلات بانکی به صورتی سامان گرفته که طرحهای کشاورزی، آموزشی، فرهنگی و اشتغالزایی خصوصاً در مناطق محروم و مرزی از اولویت خاص برخوردار باشد و اینترگران، حسابانزان و مسدودجویان لازم‌الحمايه از عنایتهای ویژه بهره‌مند شوند.

به دلیل حرکت در مسیر توسعه که مورد تأکید دولت و مجلس بوده است، هیچ یک از اعتبارات طرحهای عمرانی و زیربنایی کاهش نیافت، بلکه برای استحکام و رشد مسعین افزایشهایی نیز صورت گرفت. پیش‌بینی‌های دولت محترم در هزینه‌های جاری که رشد محدودی یافته بود عیناً قابل قبول واقع شد و در مواردی نیز با توجه به افزایش رشد تورم بالا رفت.

آهنگ عدالت اجتماعی که با عنایتها و رهنمودهای مقام معظم رهبری در تارک برنامه پنجمساله دوم قرار گرفت. در بررسی لایحه مورد توجه خاص واقع شد و در اعتبارات امور ذیل مراعات گردید:

- ۱- محرومیت زدایی؛
  - ۲- یارانه کالاهای اساسی؛
  - ۳- یارانه دارو و درمان؛
  - ۴- حمایت از قشرهای محروم؛
  - ۵- سامان جدی‌تر در مسیر اشتغال مولد.
- برای تحقق خط مشی رشد و توسعه پایدار اقتصادی با محوریت بخش کشاورزی

←

در جهت ایجاد کسری بودجه گردیده است. این مسأله در بودجه مصوب سال جاری (۱۳۷۴) نیز به احتمال بسیار زیاد تحقق می‌یابد و از آن مهمتر برآورد ۳۶۴۰ میلیارد ریالی مالیات بر واردات در لایحه سال ۱۳۷۵ می‌باشد که حدود سه برابر درآمدهای قطعی مالیات بر واردات سال ۱۳۷۳ و ۶۱ درصد بالاتر از مصوب سال ۱۳۷۴ می‌باشد که با توضیحات فوق به شدت بیش از واقع است.

۲- نگاهی به ترکیب مالیات بر واردات در سالهای اخیر و درصد تحقق در اجزا بررسی را کاملتر می‌نماید. از نظر ترکیب مالیات بر واردات نیز در سالهای ۱۳۷۰ تا ۱۳۷۱ تنها مورد عدم تحقق در حقوق گمرکی و سود بازرگانی کالاهای وارداتی وزارتخانه‌ها و مؤسسات دولتی (سال ۱۳۷۰) وجود داشته، در حالی که در سال ۱۳۷۲ به استثنای عواید جایگزینی دروازه‌ای و صدی سی ارزش اتومبیلهای وارداتی، تمامی زیربخشهای مالیات بر واردات با عدم تحقق بین ۱۲ تا ۵۹ درصد مواجه بوده و در سال ۱۳۷۳ نیز تمامی زیر بخشهای این پایه مالیاتی با عدم تحقق بین ۱۶ تا ۷۷ درصد مواجه بوده‌اند، که هشدار صریحی در ارتباط با احتیاط جدی در برآوردها می‌دهد.

از طرف دیگر با دقت در سهم مجموع درآمد حقوق گمرکی و سود بازرگانی طی سالهای ۱۳۷۰ الی ۱۳۷۳ که در جدول شماره سه آمده، متوجه می‌شویم که متوسط این سهم برای سالهای فوق حدود ۵۷/۷

جدول شماره ۳ ارقام به درصد

دوره	سهم مجموع درآمد حقوقی گمرکی و سود بازرگانی از درآمد مالیات بر واردات
۱۳۷۰	۶۰ درصد
۱۳۷۱	۵۶ درصد
۱۳۷۲	۵۸ درصد
۱۳۷۳	۵۷ درصد
متوسط	۵۷/۷ درصد
برآورد ۱۳۷۵	۶۰ درصد

۲۲۰۰ میلیارد ریال تجاوز کند.

۳- نتیجه گیری

۱- مالیات بر واردات سهم عمده‌ای از درآمدهای مالیاتی دولت را به خود اختصاص داده و در لایحه ۱۳۷۵ نیز ۳۴ درصد از کل درآمدهای مالیاتی پیش‌بینی شده، مربوط به این پایه مالیاتی می‌باشد. در مجموع مالیات بر واردات به ارزش واردات بستگی دارد که ارزش واردات در ایران به شدت تحت تأثیر درآمدهای ارزی و مقررات صادرات و واردات قرار دارد.

۲- روند نسبت مالیات بر واردات محقق به مبالغ مصوب بودجه سنواتی در سالهای ۱۳۷۰ تا ۱۳۷۳ به طور چشمگیری نزولی بوده و از ۱۸۴ درصد در سال ۱۳۷۰ به ۳۸ درصد در سال ۱۳۷۳ افت نموده و این بدین معنی است که در سالهای اخیر درصد بسیار کمی

درصد است. در حالی که سهم سود بازرگانی از کل درآمد مالیات بر واردات در برآورد لایحه ۱۳۷۵ دولت ۶۰ درصد است که بیش از سهم متوسط مجموع درآمدهای حقوق گمرکی و سود بازرگانی طی سالهای ۱۳۷۰ الی ۱۳۷۳ می‌باشد. به نظر می‌رسد که در برآورد سال ۱۳۷۵ آنچه که باید تحت نام حقوق گمرکی در نظر گرفته شود در سود بازرگانی منظور شده است.

۳- بدین ترتیب معلوم نیست که چگونه دولت می‌تواند درآمد مالیات بر واردات سال ۱۳۷۵ را تا حد بیش از ۲/۸ برابر سال ۱۳۷۳ افزایش دهد. اگر فرض شود که وضعیت واردات مشابه سال ۱۳۷۳ باشد و یک نرخ تورمی مجموع ۷۰ درصد نیز تا سال ۱۳۷۵ در نظر گرفته شود در یک برآورد بسیار مقدماتی بعید می‌نماید که درآمدهای مالیات بر واردات از حدود

نیز تبصره‌های مختلفی پیش‌بینی شد. این تبصره‌ها عمدتاً در راستای تأمین منابع مالی بخش کشاورزی و ایجاد و گسترش اشتغال مولد در آن می‌باشد.

برای تحقق خط‌مشی برنامه دوم توسعه در خصوص ایجاد تعادل در بخشهای اقتصادی (دولتی، خصوصی و تعاونی) در بودجه ۷۵ تلاش شده حمایت‌های قانونی برای مشارکت هر چه بیشتر مردم در فعالیتهای مختلف اقتصادی و اجتماعی افزایش یافته و تسهیلات لازم در این زمینه ایجاد شود. تبصره‌های ۸، ۱۶، ۳۸، ۳۹ و ۶۱ در این رابطه منظور شده‌اند.

از دیگر خط‌مشی‌های مهم قانون برنامه دوم توسعه، تقویت و ترجیح ارزشهای انقلاب اسلامی در عرضه کردن منابع مالی و امکانات دولتی است. در انطباق این خط‌مشی و برای تحقق آن تبصره‌های مختلفی لحاظ شده است که از جمله می‌توان از بند «ج» تبصره ۳، تبصره ۴، بند «ب» تبصره ۷ و تبصره‌های ۱۱، ۳۸، ۵۰ و ۵۲ نام برد. در این تبصره‌ها تلاش شده برای اولویت دادن به ایثارگران و رزمندگان در استفاده از تسهیلات بانکی، ثروت‌های ملی و منابع طبیعی، الزامات قانونی لازم پیش‌بینی شود.

● هماهنگی بودجه مصوب ۱۳۷۵ با لایحه پیشنهادی دولت

از آنجا که لایحه پیشنهادی دولت نتیجه ساعت‌کار کارشناسی بوده و در هیأت محترم دولت جمهوری اسلامی تلاش لازم برای انطباق لایحه با هدفها و خط‌مشی‌های برنامه دوم و نیز انطباق آن با نیازهای واقعی اقتصاد کشور شده بود، از این رو در زمان بررسی لایحه در مجلس نیز تلاش شد بودجه مصوب حتی الامکان در هماهنگی با لایحه پیشنهادی باشد. برای مثال می‌توان از قیمت‌های پیشنهادی لایحه در خصوص نفت نام برد که عیناً در بودجه مصوب مجلس حفظ شده است.

از پیش‌بینی بودجه‌های سنواتی در مورد این پایه درآمدی دولت تحقق یافته است.

۳- از مقایسه درآمدهای مالیات بر واردات و ارزش واردات، اتکای شدید این منبع مالیاتی به سرمنشأ آن یعنی واردات به خوبی مشهود است اما علی‌رغم چشم‌انداز تحدید واردات در سال ۱۳۷۵ با توجه به محدودیتهای ارزی سالهای اخیر و بالطبع در این سال، درآمد مالیات بر واردات در لایحه ۱۳۷۵، سه هزار و ۶۴۰ میلیارد ریال برآورد گردیده که حدود سه برابر مالیات بر واردات دریافتی در سال ۱۳۷۳ و ۶۱ درصد بالاتر از رقم مصوب سال قبل می‌باشد.

۴- علی‌رغم اینکه در چارچوب نظری و در آینه آمار، برآورد بیش از واقع این پایه مالیاتی در چند ساله اخیر به خوبی نمایان است و از طرف دیگر هیچ تحول چشمگیری در این منبع مالیاتی به چشم نمی‌خورد، معلوم نیست که چگونه این رقم درآمدی تحقق می‌یابد.

۵- به هر حال در این نوشتار کوتاه به لحاظ نظری و با استفاده از عملکرد گذشته و آمار به روشنی استدلال شد که درآمدهای مالیات بر واردات بیش از واقع برآورد گردیده، که در صورت عدم تعدیل، تصویب آن می‌تواند یا منجر به فشار روی سایر پایه‌های مالیاتی محدود گردد و یا اینکه اگر از طریق فشار بر سایر درآمدهای دولت تأمین نگردد به نوعی به کسری بودجه دامن‌زند.

□ □ □